



Warszawa, 15-01-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.972.2021.MW

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w sferze mojego zainteresowania pozostają gwarancje realizacji krajowych i międzynarodowych standardów sprawiedliwego procesu, w tym wymóg rozstrzygnięcia sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP¹; art. 6 ust 1 EKPC²; art. 14 ust. 1 MPPOiP³).

Tematyka ta była już przedmiotem wystąpienia generalnego z dnia 18 stycznia 2023 r.⁴, w którym postulowałem uczynienie Prokuratorii Generalnej stałym reprezentantem

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

² Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.; dalej: EKPC).

³ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167; dalej: MPPOiP).

⁴ https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2023-01/Do_MS_posiedzenia_odszkodowawcze_18.01.2023.pdf [dostęp: 8.01.2026 r.].

Skarbu Państwa w postępowaniach z Rozdziału 58 k.p.k.⁵. W odpowiedzi z dnia 21 lutego 2023 r. (sygn. DLPK-I.053.2.2023) Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny wskazał, że ukształtowanie w ten sposób zakresu reprezentacji Skarbu Państwa prowadziłoby do znacznej modyfikacji systemowej roli Prokuratury Generalnej, gdyż obecnie jest ona wyłącznie instytucjonalnym pełnomocnikiem Skarbu Państwa w określonych ustawowo rodzajach spraw.

Pismem z dnia 10 lutego 2025 r., sygn. II.510.972.2021.MW/PZ, ponownie skierowałem wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego, zawierając w nim analizę odpowiedzi Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego z dnia 21 lutego 2023 r. (sygn. DLPK-I.053.2.2023) oraz zrewidowane stanowisko co do tego, w jaki sposób można rozwiązać sygnalizowane zagadnienie prawne. Do dnia dzisiejszego nie otrzymałem odpowiedzi na ww. korespondencję.

W piśmie Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego z dnia 21 lutego 2023 r. (sygn. DLPK-I.053.2.2023) wskazano, że w sprawach z rozdziału 58 k.p.k. kwestia materialnej i procesowej reprezentacji Skarbu Państwa w postępowaniach sądowych stanowi swoisty problem. Trafnie bowiem spostrzeżono, że Prokuratura Generalna jest jedynie procesowym reprezentantem (instytucjonalnym pełnomocnikiem) organu, z którego działalnością wiąże się dochodzone roszczenie – a który to organ jest materialnym reprezentantem Skarbu Państwa.

Nie podważa to jednak w mojej ocenie zasadności oraz konieczności dokonania istotnych zmian w zakresie właściwości sądu oraz reprezentacji Skarbu Państwa w tymże postępowaniu. Konsekwencją przyjęcia stanowiska Ministerstwa Sprawiedliwości jest bowiem potrzeba poszukiwania alternatywnych modeli, które byłyby zdolne rozwiązać niezwykle ważny problem, jakim jest postrzeganie bezstronności sądu w postępowaniu w przedmiocie zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w związku z bezpośrednią działalnością sądu, orzekającego w sprawie.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 46 z późn. zm.).

Z tego też względu pragnę jeszcze raz zaznaczyć, że problem bezstronności sądu w postępowaniach z rozdziału 58 k.p.k. – w szczególności w aspekcie bezstronności zewnętrznej – wciąż wymaga interwencji ustawodawczej.

Szczegółową analizę niniejszego zagadnienia przedstawiłem w powołanym wyżej wystąpieniu z dnia 10 lutego 2025 r., sygn. II.510.972.2021.MW/PZ. Wskazałem w nim konfiguracje procesowe, w których może zaistnieć wrażenie braku bezstronności sądu po stronie sądu okręgowego rozpoznającego w I instancji wnioski o odszkodowanie z art. 554 § 1 k.p.k. Wskazałem również takie układy procesowe, w których można mieć do czynienia z postrzeganiem braku bezstronności sądu również po stronie sądu apelacyjnego rozpoznającego środek odwoławczy od orzeczenia sądu okręgowego wydanego w sprawie wniosku o odszkodowanie lub zadośćuczynienie.

Przedstawiłem także analizę możliwych rozwiązań systemowych, które przedstawia się w doktrynie procesu karnego. W istocie złożoność układów procesowych, połączona ze specyfiką reprezentacji materialnej i procesowej *statio fisci* Skarbu Państwa oraz ustawową rolą Prokuratury Generalnej powoduje, że powierzenie tej ostatniej roli reprezentanta Skarbu Państwa prowadziłoby do zbyt daleko idących zmian systemowych. Konsekwencją przedstawionych ustaleń jest natomiast potrzeba poszukiwania możliwie neutralnych systemowo rozwiązań, które w maksymalnym stopniu zniwelowałyby ryzyko związane z postrzeganiem bezstronności zewnętrznej sądu przez obywatela, a jednocześnie w minimalnym stopniu wymagałyby reorganizacji dotychczas obowiązującego systemu dochodzenia roszczeń w trybie rozdziału 58 k.p.k.

Możliwe są dwa rozwiązania opisywanej sytuacji. Pierwsze to ukierunkowanie zmian na właściwość sądu rozpoznającego zgłoszone roszczenie, zaś drugie, to zmiana *statio fisci* Skarbu Państwa z prezesów sądów okręgowych i apelacyjnych na Ministra Sprawiedliwości, którego procesowym reprezentantem w postępowaniu z rozdziału 58 k.p.k. mogłaby być wówczas Prokuratura Generalna Skarbu Państwa.

Dopiero nowelizacją z 2019 r. wskazano Skarb Państwa bezpośrednio jako stronę postępowania, co wiązało się z doprecyzowaniem w art. 554 § 2b k.p.k., jaki organ

uprawniony jest do jego reprezentacji w tym postępowaniu. Jak zauważa D. Świecki, uprawnienie organu do reprezentacji Skarbu Państwa oparte jest na kryterium „zawinienia” w zaistnieniu podstawy do dochodzenia odszkodowania⁶ poprzez wydanie decyzji, której skutkiem stało się powstanie podstawy do odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Rozwiązanie przyjęte w art. 554 § 2b pkt 1 albo 2 k.p.k., z przyczyn wskazanych powyżej, negatywnie rzutuje na postrzeganie bezstronności sądu w odbiorze społecznym. Tym samym powstaje wątpliwość, czy nie pozostaje ono w kolizji z prawem strony do rzetelnego procesu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a także w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC i art. 14 ust. 1 MPPOiP. Sędzia nie powinien orzekać w sprawie, której wynikiem jest bezpośrednio zainteresowany⁷, zaś obowiązujące unormowanie art. 554 § 2b pkt 1 albo 2 k.p.k., które dopuszcza rozstrzygnięcie sprawy w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne skazanie lub niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie oraz zatrzymanie przez sąd, którego prezes jest organem reprezentującym Skarb Państwa, prowadzi do sytuacji, w której sędzia orzeka w sprawie, która go bezpośrednio dotyczy i której wynikiem może być bezpośrednio zainteresowany.

Odpowiadając na problemy z opracowaniem odpowiedniej propozycji legislacyjnej, przedstawiłem propozycje rozwiązania tej kwestii. Z jednej strony możliwe jest utworzenie oddzielnej, wyspecjalizowanej jednostki zajmującej się sprawami z zakresu Rozdziału 58 k.p.k. Najrozsądniejsze byłoby jednak nie tyle oddelegowanie organu do reprezentacji materialnej lub procesowej (co i tak nie rozwiązuje problemu związanego z postrzeganiem bezstronności zewnętrznej sądu), co ukierunkowanie prac legislacyjnych na ustanowienie jednego organu rozstrzygającego sprawy z zakresu tych roszczeń. Tym samym, poddaję uprzejmie pod rozważenie propozycję utworzenia swoistego sądu odszkodowawczego na wzór Wydziału ds. Lustracji – Sąd Lustracyjny, ulokowanego w strukturach Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Podobnie jak w przypadku spraw z Rozdziału 58 k.p.k., sąd ten (z powodzeniem) mierzył się z

⁶ D. Świecki, *Komentarz do art. 554*, w: B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2022, teza nr 15.

⁷ D. Świecki, *Komentarz do art. 40*, w: B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2022, teza nr 7.

wyzwaniem budzącym ogromne emocje społeczne i polityczne. W mojej ocenie, wyłączenie zatem spraw dotyczących rozstrzygnięcia w przedmiocie odszkodowania z tytułu Rozdziału 58 k.p.k. do jednego sądu, pozwoli na zobiektywizowanie (z perspektywy zewnętrznej) całej procedury, bez jednoczesnego uszczerbku dla tempa oraz możliwości sądzenia spraw. Przedstawiłem również dane statystyczne, dowodzące możliwości zorganizowania takiej komórki sądu bez istotnego uszczerbku dla budżetu, pracy sądu oraz tempa rozpoznawania spraw.

Drugim możliwym do wdrożenia rozwiązaniem jest zmiana art. 552 § 2b pkt 1 i 2 k.p.k. w ten sposób, aby *stationes fisci* Skarbu Państwa przestali być wskazani tam prezesi sądów, a został nim Minister Sprawiedliwości, którego procesowym reprezentantem w postępowaniu z rozdziału 58 k.p.k. mogłaby być wówczas Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa.

Mając zatem na względzie przedstawione racje, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych, które zmierzałyby do ukształtowania postępowania odszkodowawczego uregulowanego w rozdz. 58 k.p.k. zgodnie z zasadą zewnętrznej bezstronności z art. 45 ust. 1 Konstytucji i art. 6 ust. 1 EKPC, albo poprzez utworzenie Wydziału Odszkodowawczego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie oraz uczynienia go sądem właściwym do rozpoznawania spraw w tym trybie (na zasadach opisanych powyżej), albo poprzez zmianę art. 552 § 2b pkt 1 i 2 k.p.k. w ten sposób, aby *stationes fisci* Skarbu Państwa przestali być wskazani tam prezesi sądów, a został nim Minister Sprawiedliwości, którego procesowym reprezentantem w postępowaniu z rozdziału 58 k.p.k. mogłaby być wówczas Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa.

Jednocześnie proszę uprzejmie o poinformowanie mnie o zajętych przez Pana Ministra stanowisku wobec przedłożonych postulatów.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (ePUAP);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ePUAP).

Załączniki:

- wystąpienie generalne do Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 lutego 2025 r., sygn. II.510.972.2021.MW/PZ